

سرمایه ثروتی است که در عالم مدرن ظهور می کند

شهریار زرشناس در دوازدهمین جلسه درسگفتار نقد ایدئولوژیهای مدرن در کانون اندیشه جوان با بیان اینکه سرمایه همان ثروت نیست...

شهریار زرشناس در دوازدهمین جلسه درسگفتار نقد ایدئولوژیهای مدرن در کانون اندیشه جوان با بیان اینکه سرمایه همان ثروت نیست، گفت: سرمایه ثروتی است که در عالم مدرن ظهور می کند و ویژگیهای مختص به خود را دارد.

به گزارش خبرگزاری مهر، دوازدهمین درسگفتار نقد ایدئولوژی های مدرن با تدریس شهریار زرشناس در کانون اندیشه جوان برگزار شد. وی در ابتدای این جلسه با اشاره به این که مدرنیته و اتوماسیون فرهنگ خود را دنبال می آورند، بیان کرد: وقتی پروژه غرب زدگی شبه مدرن برای ما برنامه ریزی شد، پایه های اولیه آن سیاسی و فرهنگی بود اما وقتی که قرار شد این پروژه عینیت یابد سریعاً پایه های اقتصادی اجتماعی ایران را شبه مدرن کردند، مدل صنعتی کردن رضاخان نیز دقیقاً یک مدل شبه مدرن بود که قرار بود گردش سرمایه در آن اغلب به سمت بازار جهانی حرکت کند. وی افزود: بعد از انقلاب نیز دقیقاً همین گونه بود یعنی می بینیم به محض این که سرمایه داری و توسعه نئولیبرالی مجدداً از زمان دولت کارگزاران نهادینه می شود و از همان زمان نتایج فرهنگی و اجتماعی این مدل را در سطح جامعه ملاحظه کردیم.

زرشناس سپس به ادامه مبحث بررسی مارکسیسم پرداخت و گفت: تمام هم و غم مارکس مربوط به مسأله سرمایه داری بود و عمده ترین آثاری هم که نوشته در این حوزه است به گونه ای که حتی در مورد تلقی جبری اش از تاریخ در مورد سوسیالیسم و کمونیسم نیز کمتر سخن گفته است. وی با بیان اینکه من کلیت علوم انسانی را قبول ندارم زیرا اساس آن اشتباه و تلقی این علوم از انسان غلط است گفت: اما این علوم محصول عالم مدرن است و علیرغم اشتباه بودن زیرساختهای آن، برای همان عالم با مختصات ویژه خود کارکرد دارد ما نیز در عمل درگیر عالم مدرن هستیم.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی اظهار داشت: مثلاً انسان مدرن به دلیل سرشت تاریخی خود، لاجرم دچار افسردگی و اضطرابهای گوناگون می شود و روانشناسی مرضی برای درمان آن ورود می کند. این شاخه علوم انسانی در توصیف اختلالات خوب کار می کند اما اشتباه این است که نمی داند سرشت انسان عامل این مشکلات نیست بلکه سرشت تاریخی انسان مدرن این معضلات را به وجود می آورد و به دلیل همین مبنای غلط است که برای درمان اضطراب ها و افسردگی های انسان مدرن راهکارهایی ارائه می کند که خود عامل تشدید این بیماری ها است.

وی افزود: مارکس نیز جامعه سرمایه داری را بسیار دقیق تحلیل می کند اما تعمیم آن به تمام انسانها غلط است زیرا انسان و جامعه مدرن را به همه انسانها در طول تاریخ تعمیم می دهد؛ فروید نیز در شناخت ماهیت انسان مدرن درست تشخیص می دهد اما این مدل غربی جنسی را در توصیف حقیقت انسان نباید به کار برد.

زرشناس با بیان این که مارکس در کتابهای کاپیتال، مبانی نقد اقتصاد سیاسی و مجموعه رساله هایش سعی کرده سیستم سرمایه داری را آنالیز کند گفت: وی سرمایه داری را یک نظام اقتصادی می داند که استثماری است، سرمایه را محصول ارزش اضافی کار می داند. طبقات اجتماعی از دیگر ویژگیهای این نظام است و مارکس یک سیکل بحران برای سرمایه داری قائل است.

وی در ادامه گفت: مارکس معتقد است بعد از جامعه اشتراکی اولیه، همه جوامع استثماری هستند در مورد برده داری و فئودالیسم این مطلب آشکار است اما در مورد سرمایه داری استثمار شکل پیچیده تری می یابد. آدام اسمیت مطرح می کند که کالا یک ارزش مصرفی دارد و یک ارزش مبادله ای که این ارزش مبادله ای حاصل کار است، مارکس بر همین اساس می گوید سرمایه حاصل کاری است که پول آن پرداخت نشده و به گونه ای استثمار است زیرا به اندازه ای دستمزد می دهند که کارگر فقط زنده بماند و بنا بر این مابقی هزینه کار کارگر به جیب سرمایه دار می رود و از این طریق سرمایه دار روز به روز پیشرفت می کند و کارگرها یا ثابت هستند یا در حال پسرفت.

وی بیان کرد: این مدل تا حدی درست است، اقتصاددانان مدرنیست می گویند که افزایش سرمایه سرمایه داران نتیجه صرفه جویی و عقل اقتصادی و تلاش آنها است در صورتی که این صحبت افسانه ای بیش نیست مثلاً چگونه یکی از دولتمردان ما طبق گفته رسانه ها نزدیک به هزار میلیارد تومان سرمایه کسب کرده است؟ توهم است اگر فکر کنیم با صرفه جویی یا پشتکار این سرمایه کسب شده، این گونه اندوخته ها جز با استثمار به دست نمی آید.

زرشناس گفت: در عین حال که بخشی از وجوه این دیدگاه درست است می توان نقدهایی را به آن وارد کرد. یکی اینکه کاری که مارکس و باقی مدرنیستها می گویند مفهوم مدرن کار است، یعنی تصرف نفسانی انسان در طبیعت که در مسیر انگیزه نفسانی وی باشد. باید در نظر داشته باشیم که سرمایه همان ثروت نیست، سرمایه ثروتی است که در عالم مدرن ظهور می کند و ویژگیهای مختص به خود را دارد. سرمایه، ثروتی سیال و دم افزون است. در دوران ماقبل مدرن پول در مسیر کالا حرکت می کرد اما در دوران مدرن، پول در حال حرکت است و سود تولید می کند که این سود نیز با سود در مفاهیم دینی تفاوت دارد، سود در مفهوم دینی غایت کمالی دارد اما سود سرمایه محرکش سود نامحدود و نامشروط متکی بر استثمار طبیعت و نیروی کار است.

سلسه جلسات درس گفتار نقد ایدئولوژیهای مدرن روزهای یکشنبه، با حضور شهریار زرشناس در محل کانون اندیشه جوان برگزار می شود.